

GRAFISK KUNST

R
A
H
B
E
K
S

A
L
L
E

*

Bliv klogere på grafiske teknikker og moderne grafiske kunstværker fra museets samling.

FRA 12 ÅR

KASTRUPGÅRD
SAMLINGEN

Velkommen til Kastrupgårdsamlingen – Museum for Moderne Grafik

Kastrupgårdsamlingen er et kunstmuseum med speciale i moderne grafisk kunst. Museets samling består af over 7000 grafiske kunstværker. Hvert år køber museet nye grafiske værker.

I dette materiale kan du blive klogere på, hvad grafik er, de mest almindelige grafiske teknikker, sjældne grafiske teknikker, og så giver materialet også tips til, hvordan man kan arbejde med grafik derhjemme.

Hvad er grafik?

Kunstnere, som arbejder med tryk, hedder grafikere. Ordet grafik kommer fra det græske ord *graphia*, som betyder tegning eller skrivning.

Grafikere arbejder med mange forskellige teknikker. De mest kendte er linoleumstryk, kobbertryk, træsnit og litografi.

Grafikkens teknikker kan inddeles i fem hovedgrupper – højtryk, dybtryk, plantryk, skabelontryk og giclée-tryk. Træsnit og linoleumstryk er for eksempel højtryk, radering og kobberstik er dybtryk, litografi og monotypi er plantryk, serigrافي er skabelontryk og giclée-tryk er et digitalt tryk, hvor man typisk bruger et fotografi.

Som kunstnerisk disciplin adskiller grafik sig fra andre kunstneriske discipliner. Reproduktion og arbejdet med det serielle er en del af den grafiske proces – ja man kan sige, at grafik er en måde at mangfoldiggøre billeder på, idet man typisk laver et oplag af et værk. Et oplag vil sige, at der bliver lavet flere eksemplarer af det samme tryk.

Redskaber

PLADER

Pladerne, man udarbejder motivet på, kan være lavet af mange forskellige materialer – linoleum, kobber, zink, glas, træ osv.

TRYKPRESSE, TRYKKLODS ELLER SKE

Man bruger forskellige materialer til at trykke med, når man laver grafik. Når man laver dybtryk, er det afgørende, at man bruger en trykpresse.

VALSE

Valsen er det redskab, man bruger til at rulle trykfarven på pladen med.

PAPIR

Papiret er det materiale, man typisk trykker på. Men det kan også være tekstil, en træplade, metal eller andre materialer.

RADERNÅL

Radernålen er det redskab, man ridser i pladen med, når man laver en radering/et kobbertryk.

TRYKFARVE

Trykfarven er den farve, man bruger til at trykke med.

KNIVE

Man bruger forskellige knive, når man laver træsnit og linoleumstryk.

På billedet ser du en kunstner,
der snitter i en linoleumsplade
med en kniv.

Linoleumstrykket er en grafisk højtryksteknik. Det trykkes fra en plade lavet af naturmaterialet linoleum.

Med en linoleumskniv tegner man et billede frem i pladen ved at skære fordybninger. Alle de områder, der er skåret væk, bliver hvide på trykket. De områder, der ikke er skåret væk, får den farve man ruller på pladen. Traditionelt trykkes der med én farve på hvidt papir, men der kan sagtens indgå flere farver i linoleumstrykket.

Palle Nielsen (1920-2000) var en grafisk kunstner, der især arbejdede med træsnit og linoleumstryk. Han skildrede det moderne menneskes liv, byen og landskabet, men også mere uhyggelige temaer som krig, sultkatastrofer, aids, vold og mord.

I dette billede - fra billedserien Miraklernes Tid - er menneskene ude i et udefinerbart stormvej. Tre af figurerne ser næsten døde ud. Den fjerde person, der ankommer til scenen, udstråler forfærdelse og ængstelse.

Linoleumstryk

Palle Nielsen (1920-2000)

Miraklernes Tid, 1988

11,5 x 18 cm

Træsnit

Træsnittet er den ældste af de grafiske metoder. Metoden kom til Europa fra Asien sammen med papiret i 1300-tallet. Træsnittet er ligesom linoleumstrykket en grafisk højtryksteknik, hvor udskårne træstokke bruges til at trykke mønstre eller motiver med.

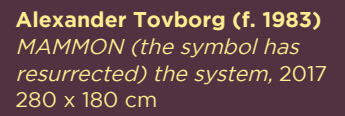
Træstykket, som man kalder for en stok, var tidligere typisk af frugt- eller nøddetræ. I dag bruger man oftest forskellige typer af træfinérplader.

Man skærer med en skarp kniv parallelt med træets årer. De partier man skærer bort, vil i det færdige tryk fremtræde hvide. Det trykte motiv bliver spejlvendt i forhold til det skårne motiv på stokken.

Træsnittet af Alexander Tovborg er et atypisk stort grafisk værk. (280 x 180 cm). Det består af 8 stykker papir, der er sat sammen til et stort kunstværk. Papirerne er dyppet i kaffe, før træsnittet blev trykt, siden er flere af billedets figurer malet i hånden.

Mammon er et ord, der bruges i biblen om jordisk gods eller om en tankegang, som sætter materiel rigdom højt. Alexander Tovborg er meget optaget af det spirituelle, det magiske og det religiøse. Dette værk er fyldt med symboler, som karakteriserer mennesket. Tro, ondskab, skabelse og glæde. Kan du gennemskue, hvad de forskellige symboler symboliserer?

? **Hvorfor tror du, at billedet hedder *MAMMON (the symbol has resurrected) the system?***

Radering/ kobbertryk

Kobbertrykket er en lidt mere kompliceret trykteknik, der kræver særlige materialer. Det er et dybtryk. Med denne teknik ridses stregerne direkte i pladen med en radernål, som er et meget hårdt og spidst redskab. Der arbejdes typisk på en kobberplade, men man kan også bruge zink eller plexiglas.

Når der skal trykkes, gør man det modsatte af, hvad man gør med træsnittet og linoleumstrykket. Man fylder stregerne i pladen med trykfarve, hvorefter farven på selve pladen tørres af med stof eller gaze og efterpoleres med madpapir. Pladen dækkes med et lag fugtet papir, herefter et lag filt og siden køres værket igennem en trykpresse. Papiret presses ned i stregerne, og farven overføres på den måde til papiret.

I Morten Scheldes værk *The great fiction of science* danner et finmasket net af røde raderede streger motivet - et underansigt, overkroppe samt adskillige arme, der rækker ind imod kunstværkets midte, hvor en genstand er ved at blive undersøgt.

Værket er del af en serie bestående af 11 raderinger, der er blevet til som led i kunstnerens deltagelse i forsknings ekspeditionen Galathea 3. Ligesom forskerne på forskningsskibet registrerede deres videnskabelige fund, lavede Morten Schelde sine egne kunstneriske registreringer af indtrykkene fra rejsen og livet ombord.

? **Hvad vil det sige at noget er fiktion? Hvorfor tror du, Morten Schelde har valgt at kalde værket *The great fiction of science*?**

**Morten
Schelde**
(f. 1972)

*The great
fiction of
science, 2007*
24,8 x 19,8 cm

Litografi er plantryk. Det kaldes også stentryk, fordi man trykker fra en særlig kalksten. Teknikken bygger på det princip, at fedt skyer vand og omvendt. Den specielle kalksten bruges, fordi den kan suge og holde på både en vis mængde vand og fedt. Med litografisk tusch maler eller tegner kunstneren motivet på stenen. Det kan godt være en kunst i sig selv, da det skal gøres spejlvendt. Tuschen indeholder fedt, og stenen bliver derfor fedtholdig netop dér, hvor motivet er tegnet.

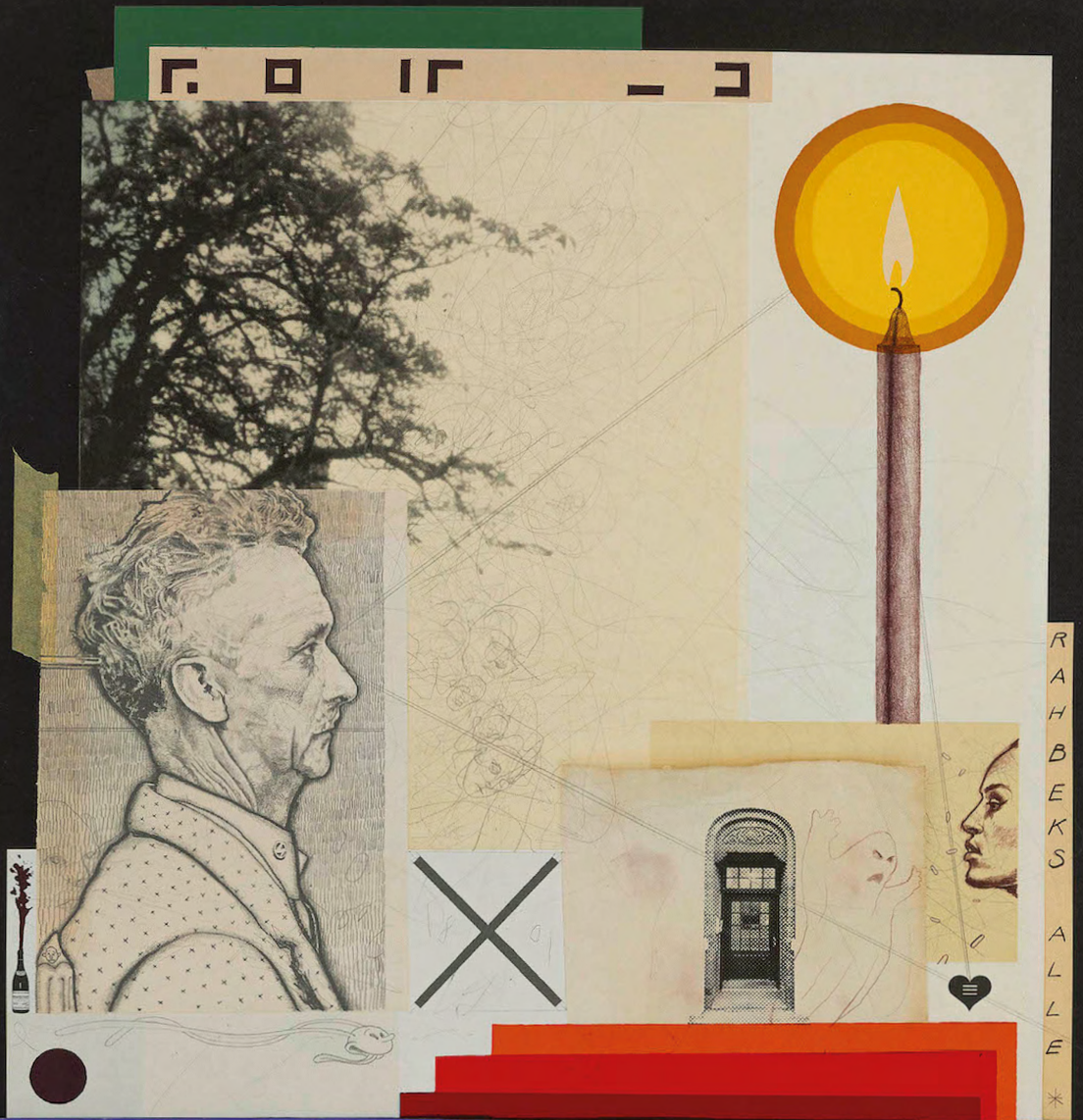
Herefter gennemgår stenen en kemisk proces, før den bliver lagt i trykpressen, hvor den hele tiden fugtes med vand. Trykfarven indeholder fedt, og da vand skyer fedt, så vil farven kun lægge sig der, hvor kunstneren har tegnet med tuschen. Hvis man ønsker at lave et litografi i flere farver, bruger man en sten pr. farve.

Mange af Kasper Eistrups (f. 1973) værker er bygget op, som var de tegneserier med et entydigt narrativ. Men sådan er det ikke – fortællingerne er ikke lineære, men derimod fyldt med modsætninger, fragmenter, kontraster og frie associationer. Flere af hans værker har nærmest karakter af en sættekasse med ting indsamlet fra forskellige tidsaldre, fysiske fænomener i forskellige former og farver med vidt forskellige historier og henvisninger. Det gælder også litografiet 'Rahbeks Allé', hvor Eistrup sidestiller et portræt af en kriminel, et missil, et brændende lys, grene, en kvindes profil. Uden tvivl motiver der knytter sig til gaden Rahbeks Allé i København, men også motiver der intet har med den lokalitet at gøre.

Hvordan bruger Kasper Eistrup farver i sine værker? Kan man se, at værket er et litografi?

Litografi

Kasper Eistrup (f. 1973)

Rahbeks Allé, 2020

91,5 x 67 cm

Grafiske teknikker du aldrig har hørt om

Der findes mange måder at lave grafiske tryk på. I virkeligheden kan man bruge mange forskellige materialer til at trykke med. På Kastrupgårdsamlingen har vi utallige litografier, raderinger, linoleumstryk og træsnit, men vi har også værker, der er lavet med teknikker som monotypi, relieftryk, pigmentprint og fotogravure.

FOTOGRAVURE

Fotogravure-teknikken foregår ved, at et fotografi overføres og grave-res ned i en plade. Tidligere brugte man kobberplader, i dag bruger man plader af kunststof. Processen er, at

der smøres et lysfølsomt materiale på pladen, hvorefter fotografiet overføres ved hjælp af UV-lys, inden motivet ætzes ned i pladen. Herefter påføres trykfarven pladen, og siden trykkes fotografiet over på et stykke papir ved hjælp af en trykpresse.

Fotogravure er en af de mest anvendte metode til at trykke et fotografi på håndlavet papir af fineste kvalitet.

Erik Steffensens (f. 1961) værk *Uden Titel* er et godt eksempel på, hvordan man kan arbejde eksperimenterende med fotografiet i grafikken – både hvad angår tekstur, motiv og farve.

Erik Steffensen (f. 1961)

Uden Titel, 1996

44,7 x 29,6 cm

Monotypi

Monotypi er en enkel grafisk plantrykteknik. Et plantryk er et grafisk tryk, der bliver trykt fra en plan flade, hvor der hverken er skåret eller ridset i fladen. Man benytter en blank plade – glas, plast, stål eller andet. På denne maler man med maling – helst trykfarve. Derefter lægges papiret oven på den bemalede flade, og der skabes et tryk – enten med en valse, med hænderne, en ske eller et andet trykredskab.

Det særlige ved denne trykteknik er, at man ikke trykker i oplag. Man kan modsat andre grafiske trykteknikker kun lave ét tryk – deraf navnet mono-

typi, der betyder enkelttryk. På den måde har monotypi fællestræk med maleriet, ikke mindst fordi trykkene typisk får en malerisk karakter. Monotypiet er meget velegnet til børn, da den ikke kræver brug af skarpe genstande.

Morten Buchs værk viser tydeligt, at monotypiet er den mest maleriske af de grafiske teknikker. Man ser tydeligt aftrykket af penselstrøgene.

Morten Buch
(f. 1970)

Picnic, 2018
112 x 77 cm

COLLOGRAFI 1 (Collagetryk)

Hvad skal du bruge?

- Pap eller mosgummi
- Trykfarve
- Lim
- Saks
- Papir
- En trykklocs eller spiseske

Processen:

1. Byg et motiv op af papstykker eller mosgummistykker.
2. Lim stykkerne på et stykke papir.
3. Når du har opbygget dit motiv, ruller du trykfarve på pladen.
4. Tryk nu papiret mod pladen med en spiseske eller en trykklocs.
5. Træk papiret af og lad det tørre.

Lav dine
egne
grafiske
tryk

COLLOGRAFI 2 (Radering)

Hvad skal du bruge?

- En papplade med en glat overflade
- En strikkepind eller et grillspyd til at ridse med
- Trykfarve
- En valse
- Stof eller gaze til dybtryk
- Papir (fugtet papir, hvis man arbejder med dybtryk)
- En trykklocs eller spiseske
- Malertape

Processen:

1. Motivet laves ved at skære, ridse og lave prægninger i pappet med for eksempel en strikkepind eller en nål.
2. Påfør trykfarven med en valse.
3. Du kan også opbygge motivet ved hjælp af malertape.
4. Sørg for at gnide trykfarven grundigt ned i pappets ridser og prægninger.
5. Overskudsfarven fjernes med en klud eller et stykke gaze.
6. Et papir lægges henover den farveindsmurte papplade.
7. Derefter skabes det grafiske tryk ved at trykke hele pladen hårdt mod papiret med en spiseske eller en trykklocs - men allerhelst med en trykpresse.

På billedet
arbejdes
der med
collografi 2

Kastrupgårdsamlingen

— undervisningsforløb, workshops
og offentlige omvisninger

SKOLETJENESTEN

Et undervisningsforløb på Kastrupgårdsamlingen giver børn og unge mulighed for at komme tæt på originale kunstværker og få et særligt indblik i grafikkens verden i selskab med en af museets undervisere. Den dialogbaserede og aldersdifferentierede undervisning er målrettet daginstitutioner, skoler og ungdomsuddannelser. Book en times undervisning i udstillingerne eller et to-timers forløb med besøg i museets billedværksted. Her arbejder eleverne kreativt med enten grafik eller skulptur efter et besøg i udstillingerne eller skulpturparken. Til de yngste kan der bookes et kortere forløb, hvor børnene bliver introduceret til grafik eller museets legeskulptur 'Amagerkatten'. Museets undervisningsforløb er gratis.

KREATIVE WORKSHOPS FOR BØRNEFAMILIER

Tag hele familien med på Kastrupgårdsamlingen! Første lørdag i hver måned kl. 12-15 og i ferier er der kreative workshops for børnefamilier i museets billedværksted. Det er gratis at deltage. Læs om kommende workshops på museets Facebook- og Instagramprofil.

GRAFIK WORKSHOPS FOR VOKSNE

Museet afholder løbende grafik workshops for voksne, hvor både nybegyndere og øvede kan eksperimen-

tere med forskellige grafiske teknikker. Hold øje med kommende workshops på museets SoMe.

OFFENTLIGE OMVISNINGER

Få et spændende indblik i den aktuelle særudstilling, når Kastrupgårdsamlingens formidler tager museets gæster med på omvisning den sidste søndag i måneden kl. 14.30-15.30. Der er fri entré og ingen tilmelding.

Museets åbningstider: tirsdag-fredag kl. 13-17, onsdag kl. 13-20, lørdag, søndag og helligdage 11-17 (mandag lukket).

Kontakt: Kastrupgårdsamlingen, Kastrupvej 399, 2770 Kastrup, tlf: 32 51 51 80. Læs mere på kastrupgaardsamlingen.dk eller følg museet på Instagram og Facebook.

**KASTRUPGÅRD
SAMLINGEN**